

El somni de Sòcrates

"De manera que Sòcrates, en les últimes hores de vida, començà a posar Esop en vers. Altres diuen que en aquelles mateixes hores volia aprendre a tocar la flauta, i que quan li preguntaren per què, va respondre: per què no?"

Tinc el costum, no gens original, de llegir alguna cosa del premi Nobel de cada any, si és possible. D'aquesta manera sé, com a mínim, per on van els gustos o les dèries de l'Acadèmia sueca, i de passada mesure la inconsistència de la glòria humana. És prou llegir el catàleg d'alguna col·lecció d'aquelles de "Premis Nobel" —de les que fan tan bonic als menjadors, al costat d'una Santa Cena de Leonardo o de Dalí— per comprovar allò que no falla mai: que els beneficiaris de l'herència de la dinamita només passen realment a la condició d'olímpics o immortals: a) al seu país, a condició que el país siga petit, o b) si posseeixen aquesta condició per mèrits propis, no pel premi. Un tal senyor Echegaray, enginyer i home de finances, natural de Madrid, va guanyar el Nobel del 1904 i encara no s'ha sabut per què, si no era per maniobres del Govern espanyol, que no volia que el guanyés Guimerà. Els premis grossos són molt misteriosos. Sovint, però, els lectors de literatura tenim més sort, o l'encertem: l'any de Saul Bellow el premi em sorpregué quan acabava de llegir *Herzog*, i l'any de Claude Simon m'arribà la notícia amb *Histoire* entre les mans. Pura xamba, segurament. Altres vegades, això sí, el Nobel m'ha servit per conèixer autors de qualitat insospitada, que altrament se m'haurien escapat. Sense el Nobel, per exemple, ara no tindria a casa totes les novel·les de Toni Morrison, ni hauria passat hores tan agradables amb *Jazz* o amb *Tar Baby*.

Com que sóc tan mal lector de poesia —un defecte genètic, supose— les coses se'm compliquen quan el premiat és poeta; llavors, algun llibre de versos primet, i prou. Si no és que apareix alguna obra d'assaig o de memòries del premiat, com el *Menys que un* de Brodski, Nobel del 1987: el relat-assaig *Fuga de Bizanci* és una perfecta delícia. Del nobelat o ennobelat del 1995 he trobat un llibret de poemes, *The Haw Lantern*, que caldria traduir més o menys "La llanterna d'arç" (potser hi ha versió catalana: no la conec), i l'he llegit disciplinadament. Seamus Heaney és un irlandès del nord, catòlic de Derry, professor universitari en la bona tradició dels grans poetes de llengua anglesa, i home d'aspecte pacífic i sedentari. Deu tenir una sòlida cultura clàssica, i segurament si no haguera estat irlandès i poeta anglès no li haurien donat el premi, però això no evita que m'hagen agradat els seus poemes. Els entenc amb una mica d'esforç però els *entenc*, cosa que no

puc dir —la meua limitació és molt penosa— de la major part dels versos que arribe a llegir en català.

Explica un poema: "El dia que havia de prendre el verí/ Sòcrates digué als amics que havia estat escrivint:/ posant en vers les faules d'Esop". Seamus Heaney, almenys en aquest llibre, conta coses i les explica i se sap què vol dir, i això per als lectors totxos com jo és molt d'agrair. De manera que Sòcrates, en les últimes hores de vida, començà a posar Esop en vers. Altres diuen que en aquelles mateixes hores volia aprendre a tocar la flauta, i que quan li preguntaren per què, va respondre: per què no? De la mort de Sòcrates els antics contaven meravelles: no s'havien inventat encara els sants, i aquella mort havia de ser com un exemple i un emblema. Continua el poema: i això no era perquè Sòcrates amava la saviesa, etc., sinó que "La raó era que havia tingut un somni". I no un somni espectacular, "com Cèsar, Herodes o Constantí,/ o qualsevol dels nombrosos reis de Shakespeare/ que al final rebenten com dics/ on jauen paisatges submergits", etc. Amb Sòcrates mai no havia passat això. Fins que diu als amics que tota la vida li havia tomat el mateix somni, repetint sempre una sola instrucció: "'Practica l'art', el qual art fins aquell moment/ sempre pensà que volia dir la filosofia". I al final va descobrir que volia dir l'art d'escriure versos. "Feliç l'home, per tant, amb un do natural", conclou Seamus Heaney, "per practicar des del principi el que li cal —la poesia, posem per cas, o la pesca; i que a la nit no té somnis..."

Això m'hauria agradat a mi —i a vostès: saber quin era l'art, des del principi, i practicar-lo—. Però no ha estat possible. Per això tenim somnis a les nits, com Cèsar i Herodes i els reis shakespearians, i per això pensem: no ens estem equivocant en la vida?, no descobrirem el darrer dia que allò que hauríem d'haver fet era pescar, o compondre versos? Perdonen la inconveniència; ja saben què vull dir. Aquests pensaments vénen, de vegades, llegint un bon poema. També poden venir pescant, supose.

Joan F. Mira